

KÖRNYEZETISMERET

BEVEZETŐ ÉS KEZDŐ SZAKASZ

(1–4. évfolyam)

ALAPELVEK, CÉLOK

Az *Ember a természetben* műveltségterületen az oktatás-nevelés a természeti folyamatok, összefüggések és az ember ezekkel való kapcsolatára, megértésére épül.

A tanulás során létrejött tudásrendszernek alkalmasnak kell lennie a mindennapi tevékenységekben való alkalmazásra.

E műveltségterületen megnövekedtek az elvárások. Ez természetesen nem mennyiségi, hanem minőségi változást kíván.

Az ismeretközpontú pedagógiai modell helyett az átfogó személyiségfejlődést szolgáló pedagógiát kell előtérbe helyeznünk. Középpontban van az ember a maga sokoldalúságával, esetlenségével, ugyanakkor alkotó- és értelmezőképességével. A cselekvés válik a tanulás eszközévé. A tanulók tudása a természeti, technológiai és társadalmi környezettel való gazdag interakciók során formálódik – fejlődik a személyiségük.

Tudásra nem csupán tapasztalati úton tehetnek szert. Az új tudás a tanulók előzetes ismeretei alapján is formálódik. Nem egyszerűen átveszik, ők konstruálják.

A legtöbb tudás társas kapcsolatok útján jön létre. A tanulás bizonyos helyzetekhez kötődik. Ha a tudást sokféle tevékenység közben építjük, kimunkáltabb lesz.

A sikeres tanulás feltétele a sokféle tanulási stratégia. Fontos, hogy a tanulók gondolkodjanak el arról, amit tanulnak, képzeljék el azt, hozzák kapcsolatba a már tanultakkal. Keressék az értelmét megszerzett tudásuknak.

A pedagógusnak elő kell segítenie az információfeldolgozást. Tanulásnak kell tekintenünk azokat a helyzeteket is, ahol nem tények elsajátítása történik, hanem a társas érintkezés, a közösségi interakciók által gazdagodik a személyiség.

Fenntartható fejlődés

A világ kihívásait rendszerben kell kezelni. A gazdaság, a társadalom és a környezet egy rendszert alkotnak. A globális válságok úgy oldhatók meg, ha a fenti három elem egyikét sem részesítjük túlzottan előnyben. Elegendő forrást kell hagynunk a jövő generáció életműködésének jobbítására.

Holisztikus szemlélet

A holisztikus szemléletű oktatás a teljes személyiség fejlesztésével foglalkozik: elme-, test-, lélekfejlődés. Egyensúlyba kell hozni az élet racionális, intellektuális és materiális aspektusait, az emberi természet intuitív és emocionális oldalát. Az egyén egészsége, jóléte szoros kapcsolatban van a társadalom egészségével és jólétével. Fordítsunk figyelmet a tanulási környezet és a tanulási kapcsolatok emberi minőségére.

Hagyományok őrzése, értékek megmentése a múltból

A hagyományok nem csupán a múltból megmaradt szokásrendszerek. Jelenünket is átszövik, folyamatosan változnak a társadalom és környezete állapota szerint. A természettel együttlétezés tükröző hagyományok (városi, vidéki) ápolása.

Az *Ember a természetben* műveltségterület keretében lehetőséget kell biztosítani a tanulóknak arra, hogy korszerű, természettudományos világnézet, gondolkodás- és szemléletmódot építsenek ki magukban. Szoros kapcsolatban kell lennie más műveltségi területekkel, mert csak így lehet megérteni az ember, a társadalom és a természet viszonyát. Az ember része a természetnek, és azzal megbonthatatlan egységet alkot.

A társadalmi és személyes cselekedetek egyaránt a természet folyamatainak részei. Mind az emberiségnek, és minden egyes embernek nagy a felelőssége, a természeti, társadalmi, technikai problémákra érzékeny, aktív, kreatív módon változtatni képes embereket kell nevelnünk.

Az 1–4. évfolyam feladata a természeti világ elemi megismerése. Az alábbi módszerekkel a tanulók elsajátíthatják a tudományos megismerés legелеmibb módjait és a megismeréssel kapcsolatos tudásrendszereket, illetve műveleteket:

- megfigyelések, kísérletek tervezése – hipotézisalkotás;
- a környezetben szerzett tapasztalatok megfogalmazása szóban és írásban, rögzítésük rajzban;
- a problémamegoldás elemi műveletei;
- a tájékozódás és ismeretszerzés kisiskoláskorban elérhető és gyakorolható módszerei;
- az ökológiai gondolkodás kialakítása és fejlesztése;
- ;
- a tanulók rendszerben, kölcsönhatásban, kapcsolatokban történő gondolkodásának erősítése;
- a tudomány, a tudományos kutatás mint társadalmi tevékenység bemutatása.

KULCSKOMPETENCIÁK

Anyanyelvi kompetencia

A hallott és olvasott szöveg megértése, szövegalkotás, helyes és kreatív nyelvhasználat.

Matematikai kompetencia

A gondolkodás fejlesztésének, alkalmazásának képessége, felkészülés a mindennapok problémáira.

Természettudományos kompetencia

Készséget, képességet jelent arra, hogy a különböző ismeretekkel, módszerekkel magyarázatokat, előrejelzéseket alkossunk a természetben. Magyarázatot adjunk az ember és a természeti világ kölcsönhatása között lezajló folyamatokra, és irányítsuk tevékenységünket.

Digitális kompetencia

Használata a munkában, kommunikációban, szabadidőben.

A következő készségeken alapul: információ felismerése, visszakeresése, értékelése, tárolása, előállítása, bemutatása, cseréje. Kommunikáció az interneten keresztül.

Szociális, állampolgári kompetencia

Felöleli a magatartás minden olyan formáját, amelyek segítségével hatékony és építő módon vehet részt a tanuló a társadalmi életben. Tudását felhasználva kreatívan, aktívan lehet részese a közügyeknek. A személyes, interperszonális, interkulturális, szociális és állampolgári kompetenciák a harmonikus életvitel, a közösségi beilleszkedés feltételei.

A hatékony, önálló tanulás

A tanuló képes kitartóan tanulni, saját tanulását megszervezni egyénileg és csoportosan.

Hatékonyan gazdálkodik az idővel és az információval. Előzetes tanulási, illetve élettapasztalataira építve tudását és képességeit aktívan használja az életben. Fontos a motiváció és a magabiztosság, az új ismeretek szerzése, feldolgozása, beépülése, útmutatások keresése, alkalmazása.

FEJLESZTÉSI FELADATOK

A fejlesztési feladatok a kulcskompetenciákra épülnek.

Énkép, önismeret

Az önismeret folyamatos fejlesztése a társak, a pedagógusok és a szülők segítségével. Ebben az életkorban a kisiskolások önismerete naiv önismeret. Ne hagyjuk ebben magukra őket! Az önismeret az önfejlesztés alapja.

Hon- és népismeret

A városi és vidéki élet hagyományainak megismerése, tisztelete. Néhányuk feldolgozása játékos formában (pl.: szüreti multság összeállítása, eljátszása).

Magyar és más népek tudósainak, feltalálóinak munkássága, információk az életükről.

Európai azonosságtudat, egyetemes kultúra

Nyitottság, elfogadás más népek és más kultúrák iránt. Lehetőségek: nemzetközi gyermektalálkozók, táborok, kulturális rendezvények, csere-üdültetés, testvériskolák, testvértelépülések kapcsolatainak ápolása.

Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés

A társadalmi együttélés szabályainak kölcsönös betartása. Részvétel a lakóhely életének kulturális és egyéb rendezvényein (fesztivál, falunap, ünnepi hetek, népművészeti vásárok).

Részvétel a környezetvédelmi akciókban, azok megszervezésében. A lakóhely öröm- és bánattérképének elkészítése, a problémák megfogalmazása, elküldése az önkormányzathoz. A lakóhely cselekvő szeretete. (Aki akar valamit, az módszert keres, aki nem, az kifogást.)

Gazdasági nevelés

A tanulók váljanak tudatos fogyasztókká. Ebben legyen szempont és érvényesüljön a környezet védelme. Fogalmazzanak meg kritikákat a reklámokról. Nem csak a mának, a jövőnek is kell élnünk!

Környezettudatosságra nevelés

A tanulók legyenek képesek úgy élni, hogy ne veszélyeztessék a természet megóvását és a társadalom fenntartható fejlődését. Szükséges az egy életen át tartó tanulás, a kreatív gondolkodás, felelősségvállalás az egyéni és közös tettekért.

A tanulás tanítása

A hatékony tanulás módszereinek és technikáinak elsajátítása, az önművelés igényének kialakítása. Valamennyi értelmi képesség fejlesztése iskolán belül és kívül.

A tanulási stratégia tanítható. Az általános tanulási stratégiák – mint például az összehasonlítás, részletezés, problémamegoldás stb. – megtanulhatók és használhatók. A tanulási stratégiák fejlesztik a tanulók információfeldolgozó képességét, alkalmasabbá teszik őket az összetettebb gondolkodásra.

A tevékenységi formák kialakítása és tervezése során tartsuk szem előtt a vezetés és önállóság helyes arányát. Szervezzünk minél differenciáltabban, személyre szabottabban!

Tevékenységi formák:

- figyelés (tanári magyarázat, szemléltetés figyelemmel kísérése)
szóbeli munka (válaszadás a tanár kérdéseire, előzetes felkészülés alapján beszámoló az osztálynak, megbeszélés kis csoportban, gyakorlat vagy feladatmegoldás közben)
- írásbeli munka (jegyzetelés a tanórán, feladatlapok kitöltése, fogalmazás készítése a megadott témában, gyakorlati munkanapló készítése (pl. az időjárásról, állatok-növények megfigyeléséről))
- látványfeldolgozás (képek-rajzok elemzése, értelmezése, fotózás, rajzolás)
- konstrukció (modellek készítése, gyűjtemények összeállítása /nem növénygyűjtemény/)
- kísérletek (csoportos és egyéni kísérletek a tanteremben)
- terepmunka (élményszerzés, megfigyelések, kirándulások, látogatások, erdei iskola, folyamatos megfigyelés, mérésorozat)
- információszerzés (könyvtárhasználat, internet, televízió, ismeretterjesztő folyóiratok, napi sajtó, kérdezés, véleménykutatás, meghívott vendég segítségével)
- számítás, mérés, adatfeldolgozás (mérések elvégzése, adatrögzítés írásban vagy a számítógép adatbázisában, számítási gyakorlófeladatok megoldása)

- ismeretfeldolgozás, gondolkodás (új tapasztalatok, megszerzett ismeretek és a belső modell összevetése, módosítás, új modell állítása, a modellek összekapcsolása, tudásrendszerre szervezésük)
- művelődés, tájékozódás (olvasás, televízió, internetes honlapok, rádióból szerzett információk és multimédiás CD-k segítségével)
- játék, az igazi gyermeknyelv (csoportos és szerepjátékok, utánzások, egyéni és csoportos játékos fejtörők, versenyek)
- bemutatás (tabló, poszter összeállítása, kiállítások rendezése, bemutatása másoknak, videofilm-készítés)
- projektmunka (aktív részvétel, feladat-végrehajtás, szervezés, irányítás).

Testi és lelki egészség

A harmonikus, egészséges életre való törekvés, és ennek értéként való tisztelete. Egészséges életvitel és magatartás a mindennapi életben, amelyet elősegít a pedagógusok példamutató életvitele. Az emberi kapcsolatok, a barátság, a szeretet fontossága. Az értelmi és érzelmi nevelés egyensúlya. (Amihez érzelmekkel kötődünk, jobban hat ránk, és jobban meg is marad bennünk.)

Az oktatás-nevelés során mindig vegyük figyelembe a gyermek személyiségének meghatározó tényezőit:

- belső tényezők: öröklött és veleszületett sajátosságok (adottságok)
- külső tényezők: környezeti-társadalmi hatások (család, iskola, kortárs csoport).

Alakítsunk ki jó, együttműködő kapcsolatot a szülőkkel, vonjuk be őket a különböző iskolai programokba. Módszertani kultúránkból ne hiányozzon a játékoság, a humor!

1. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 37 – heti óraszám: 1

Témakörök	A témakörök feldolgozására javasolt óraszám
1. Tájékoztató alapismeretek	5 óra
2. Az élettelen természet alapismeretei	14 óra
3. Az élő természet alapismeretei	9 óra
4. Testünk, életműködéseink	6 óra
5. Összefoglalás, ismétlés	3 óra

A tanulmányi séták egy részét tanórán belül, más részét a délutáni napközis programokkal összehangolva tervezhetjük. Egy vagy két hétvégén vonjuk be a szülőket is egy közös kirándulásra a természetben.

A MEGISMERÉSI MÓDSZEREK FOLYAMATOS ALAPOZÁSA

1. TÁJÉKOZÓDÁSI ALAPISMERETEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
A megismerési módszerek folyamatos elsajátítása: megfigyelés, leírás, összehasonlítás, csoportosítás, mérés. A különböző folyamatok nyomon követésének képessége. Kommunikációs és együttműködési képesség fejlesztése.	Az iskola neve, címe. Az iskolában található helyiségek és funkciójuk. Ismerkedés az ott dolgozó felnőttekkel és munkájukkal. Tájékoztató az iskola környékén.	Tapasztalatszerzés az iskoláról és környezetéről. Beszámoló az óvodai környezetről, összehasonlítások. Viselkedési szabályok gyakorlása az iskolában. Az otthontól az iskoláig vezető útvonal megtétele (szülői segítséggel). Az utcák nevének és a nevezetesebb épületeknek a megfigyelése. Játékos gyakorlatok az irányok helyes használatára. Koncentráció: matematika.	Az iskolai viselkedési szabályok ismerete. Rendszeret, a szép környezetre való igényesség. Az irányok pontos használata.
A közlekedési szabálytudat kialakítása, döntési képesség.	Saját testhez viszonyított irányok: előtte, mögötte, fölötte, alatta, jobbra, balra.		

<p>A megismerő-, befogadó-, érzelmi képesség fejlesztése.</p>	<p>A gyalogos közlekedés szabályai, veszélyhelyzetei. Szabályos gyalogos közlekedés a kisebb településeken.</p> <p>A lakóhely, településrész megismerése. A település, településrész neve, jellegzetességei.</p>	<p>Séta az iskola környékén. Közös gyalogos közlekedési tapasztalatok megbeszélése. A közlekedési lámpák és a közlekedési rendőr karjelzéseinek megfigyelése lehetőség szerint.</p> <p>Dramatikus játékok a közlekedés gyakorlására.</p> <p>Az iskola megközelítése során adódó veszélyhelyzetek elkerülési lehetőségeinek eljátszása.</p> <p>Az iskola környékének bejárása. Parkok, játszóterek, utcák fontosabb épületek, szobrok, emlékművek megfigyelése.</p> <p>Beszélgetés. Mi szép? Mi elszomorító látvány?</p>	<p>A gyalogos közlekedési szabályok ismerete, betartása.</p> <p>Óvja környezete szépségét, értékeit.</p>
---	--	---	--

2. AZ ÉLETTELEN TERMÉSZET ALAPISMERETEI

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
<p>A vizuális és auditív felfogóképesség fejlesztése.</p>	<p>Az évszakok. Az évszakok sorrendje, a hónapok neve és sorrendje. Az évszakokhoz kapcsolódó ünnepek, helyi szokások.</p>	<p>Az óvodából és az élethől hozott tapasztalatok felelevenítése. Évszakok, hónapok, napszakok sorba rendezése időrend alapján, képek segítségével.</p> <p>Az évszakokhoz kapcsolódó ünnepek, helyi szokások megjelenítése dramatikus játékokkal (pl. szüreti multság, karácsony, húsvét, a természet ünnepei).</p> <p>Az időjárás elemeinek megfigyelése. Szóbeli beszámoló a napi időjárási megfigyelésekről, ábrázolás rajzos</p>	<p>Az évszakok, hónapok nevének pontos használata.</p> <p>Az évszakok jellemzői. Az évszakok jellemzőinek elmondása szóban.</p> <p>A tanult ünnepek tartalmának elmondása röviden.</p> <p>Megfigyelés, tapasztalat alapján rövid</p>

A megfigyelő-, összehasonlító és elemzőképesség fejlesztése.	Az időjárás elemei: napsugárzás, hőmérséklet, szél, felhőzet, csapadék. A víz megjelenési formái a természetben.	jelekkel. A víz különböző megjelenési formáinak érzékszervi megtapasztalása évszakonként (eső, hó, zúzmara, dér, jég, köd, pára).	beszámoló a napi időjárásról.
A megismerő-, befogadó-, érzelmi, akarati képesség fejlesztése.	Az időjárás okozta veszélyhelyzetek felismerése tapasztalat, kép, film alapján (hóvihar, villámcsapás, árvíz).	Védekezési lehetőségek megbeszélése a balesetek, katasztrófák megelőzésére.	A napszakok nevének helyes használata.
A gondolkodási, kombinatív képesség fejlesztése.	A nap időtartama. A napszakok változása, jellemzőik.	Hogyan telik el egy napom? Szóbeli beszámolók, képsorok alkotása. Koncentráció: matematika, anyanyelv.	A mindennapi használati tárgyak anyagának felismerése, megnevezése.
Az elemzőképesség fejlesztése.	Használati tárgyaink anyaga.	Az óvodából és az életből hozott ismeretek, tapasztalatok megerősítése, bővítése. Különböző anyagok, csoportosítása, felismerése játékosan, az érzékszervek segítségével.	A víz és a levegő megismert tulajdonságainak felsorolása.
A kombinatív, megismerő-, alkotóképesség fejlesztése.	Ismerkedjünk a levegő tulajdonságaival!	Játékok a levegő jelenlétének és nélkülözhetetlenségének bizonyítására. Spontán megnyilatkozások meghallgatása, a levegő szennyezettségének kimutatása egyszerű kísérletekkel. (Pl.: három napra fehér rongyot helyezünk az ablakpárkányra. A tiszta levegő fontosságának felismertetése.	A levegő és a víz néhány jellemző tulajdonságának felsorolása.
A kombinatív, manuális képességek	A víz tulajdonságai.	Játékok a vízzel és színes folyadékokkal. A víz nélkülözhetetlen az élőlények számára. Bizonyítás kísérletekkel. Mimetikus játékok: a szomjas ember,	A levegő és a víz néhány jellemző tulajdonságának felsorolása.

fejlesztése.	A vizek tisztaságának óvása.	állat, növény „testbeszéde”. A vízzel való takarékoskodás gyakorlása (vízhasználat a kéz- és fogmosásnál). Játékok a folyadékokkal (folyadékok színezése, különböző formájú edényekbe öntése, zenélés egyforma poharakba öntött különböző magasságú folyadékkal, találós kérdések.	Rendszeres feladatvállalás a házimunkában.
A szociális, életviteli és kritikai készség fejlesztése.	A mi házunk, otthonunk, családjunk. Munkamegosztás a családban.	Hogyan tehetjük szebbé, barátságosabbá otthonunkat? Mit vállalok rendszeresen és alkalmanként a házimunkából? Egyszerű háztartási gépek, pl. porszívó használata felnőtt segítségével és felügyelete mellett. Szóbeli és rajzos beszámoló a család közös programjairól. Koncentráció: rajz, anyanyelv, ének.	Néhány mondatos beszámoló a szülők foglalkozásáról, munkájáról.
Kommunikációs és kifejezőkészség fejlesztése.	Foglalkozások. Akik segítenek a bajban. Látogatás a tűzoltóságon vagy a mentőknél. Hívószámuk.	A foglalkozások sokfélesége, érdekessége, megbecsülése. Szülők meghívása a tanórára. Kérdések felvetése a munkájukkal kapcsolatban.	

3. AZ ÉLŐ TERMÉSZET ALAPISMERETEI

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenység-formák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
A megismerő- mozgásos, érzelmi, akarat, összehasonlító, megkülönböztető képesség fejlesztése.	A közvetlen környezetben előforduló gyakori növények. Elemi ismeretek a növénygondozásról. Állatok a parkban, kertben. A közvetlen környezetben előforduló állatok és társállatok	Séta a parkban, kertben. A növényzet megfigyelése. Növénygondozási munkák megfigyelése. Segítés a növények gondozásában, a tanteremben és otthon. Növényi részek csoportosítása, rajzolása. Csigavendéglátás 2-3 napon át.	Néhány, a környezetben előforduló növény felismerése, megnevezése. Néhány, a környezetben előforduló állat felismerése, megnevezése, jellemzése.

<p>Az emlékezeti, ténymegállapító képesség fejlesztése.</p>	<p>megfigyelése. Érzékszervekkel megtapasztalható különbségek az állatok között.</p> <p>A vadon élő és a háziállatok életmódja közötti különbségek meglátatása.</p>	<p>Megfelelő életfeltételek biztosítása, majd visszajuttatása az élőhelyére. Csendben meghallgatjuk a reszelőnyelve munkálkodását a salátalevélen. Kirándulás egy falusi portára vagy egy állatkereskedésbe, az állatkert háziállatparkjába. Egy-egy állat jellegzetességeinek felsorolása, kérdések alapján. Saját tapasztalatok, információk hozzáfűzése, elmondása. Az állatok iránt érzett felelősség kialakítása, életfeltételeik-életkörülményeik megfelelő biztosítása Állatmesék eljátszása dramatikus játékokkal vagy egy állatcsalád napja. A mese és a valóság összehasonlítása.</p>	
---	---	---	--

4. TESTÜNK, ÉLETMŰKÖDÉSEINK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
<p>Az önálló ismeretszerzés képességének megalapozása. A tanulási képesség fejlesztése.</p> <p>A megfigyelőképesség fejlesztése.</p> <p>A megismerési, kombinatív, akarati készség fejlesztése.</p>	<p>A testünk részei. A szervezetünk megfigyelhető ritmusai (szívdobogás, légzés, mozgások, ébrenlét, alvás). Az érzékszerveink szerepe környezetünk megismerésében. Az érzékszerveink óvása. Egészség, betegség. Az egészséges életmód. A helyes tisztálkodási szokások, az időjárásnak megfelelő öltözködés.</p> <p>Egészséges fejlődésünk feltétele a rendszeres, változatos táplálkozás. Változtatás a helytelen étkezési</p>	<p>Tájékozódás a saját testen. A légzés megfigyelése. Játékos légzőgyakorlatok. Társ szívdobogásának meghallgatása. Testünk működése különböző környezeti hatásokra történő változásának megfigyelése. Játékos felismerési gyakorlatok az érzékszervek segítségével. Helyzetgyakorlatok a helyes öltözködés, tisztálkodás gyakorlására. Dramatikus játékok, különböző élethelyzetek eljátszása (l. orvosnál, baleset történt stb.).</p> <p>Séta a piacra, vásárcsarnokba. A gyümölcs- és zöldségfélék érzékszervi vizsgálata, jelentőségük táplálkozásunkban.</p>	<p>A testrészek megnevezése. Páros testrészek ismerete.</p> <p>A helyes tisztálkodási szokások elsajátítása.</p> <p>A leggyakrabban fogyasztott zöldség- és gyümölcsfélék felismerése, megnevezése,</p>

	szokásokon. A kulturált étkezés igényének kialakítása.	Gyümölcs- és zöldségsaláták készítése. Ehető gyümölcs- és zöldségszobrok alkotása. Táplálékcsoportok alkotása képek, és különféle táplálékok segítségével. Rajzos napi étrend készítése, megbeszélése. A helyes terítés és a kulturált étkezés gyakorlása.	szerepük az egészséges táplálkozásban.
--	---	---	--

2. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 37 – heti óraszám: 1

Témakörök	óraszám
1. Tájékozódási alapismeretek	3 óra
2. Az élettelen természet alapismeretei	8 óra
3. Az élő természet alapismeretei	11 óra
4. Testünk, életműködéseink	11 óra
5. Összefoglalás, ismétlés	4 óra

1. TÁJÉKOZÓDÁSI ALAPISMERETEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
Az életvezetési, információs, szociális képesség fejlesztése.	Tájékozódási alapismeretek bővítése. Helyes viselkedés a járműveken.	A megismerési módszerek folyamatos alapozása. Megfigyelések az iskola tágabb környékén. A szabadidő eltöltésének helyei; intézmények, nevezetes épületek, közlekedési eszközök megfigyelése. A környezet tisztaságának megfigyelése. Megfigyelések: az emberi tevékenység hatása a környezet állapotára. Javaslatok a környezetszennyezés megszüntetésére. Fotózás.	Beszámoló a megfigyelésekről, tapasztalatokról kérdések alapján.
Az emlékezeti, ténymegállapító, akarat, megfigyelőképesség fejlesztése.	A felszín formái a lakóhelyen és környékén.	Közös élményszerzés különböző helyi közlekedési eszközökön. A balesetmentes felszállás, elhelyezkedés, leszállás. Az udvariassági szabályok betartása. Séta, kirándulás a település környékére. A felszín természeti formáinak megfigye-	A lakóhely bemutatása néhány rövid mondatban.

		lése. Ábrázolás rajzban, képgyűjtemény készítése.	
--	--	---	--

2. AZ ÉLETTELEN TERMÉSZET ALAPISMERETEI

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
<p>Az összehasonlító, megkülönböztető, szelekciós, ténymegállapító képesség fejlesztése.</p> <p>A manipulációs, emlékezeti, elemző-, következtetőképesség fejlesztése.</p>	<p>Anyagok a környezetünkben. Az anyagok további vizsgálata érzékszervi tapasztalással és játékos kísérletekkel. Az anyagok mérhető és nem mérhető tulajdonságai.</p> <p>A szelektív hulladékgyűjtés.</p> <p>A víz és a levegő segítségével, energiájával működő szerkezetek nem szennyezik a környezetet.</p>	<p>A környezetben előforduló anyagok érzékelhető tulajdonságainak megfigyelése (szín, alak, hőmérséklet, felület, keménység, rugalmasság, íz, szag). Kapcsolat keresése az anyag és a belőle készült tárgy funkciója között. Ismerkedés néhány környezetszennyező és környezetbarát anyaggal. Újrahasznosítható anyagok. A szelektív hulladékgyűjtés gyakorlása. Szilárd anyagok, a víz, a levegő tulajdonságainak vizsgálata. A víz három halmazállapotának bemutatása kísérletekkel. A történet és az eredmény rövid megfogalmazása szóban. A levegő tulajdonságainak vizsgálata. Lufi- és szappanbuborék-fújás. Csináljunk gyenge és erős szelet legyezővel, hajszárítóval, ventilátorral. Mimetikus játék: legyünk fák szellőben, szélben, viharban.</p>	<p>Felismeri a környezetében leggyakrabban előforduló anyagokat, és ismeri azok tulajdonságait.</p> <p>Taneszközeiben előnyben részesíti a környezetbarát anyagokat.</p> <p>A látott és elvégzett kísérletek egyszerű megfogalmazása szóban.</p>

3. AZ ÉLŐ TERMÉSZET ALAPISMERETEI

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
	<p>Kirándulás az őszi erdőbe. Az erdő életközösségének</p>	<p>Az erdőjárás szabályainak megbeszélése. A tananyagban említett élőlények</p>	<p>A kirándulások, természetjárások során környezettudatos magatartást tanúsít.</p>

<p>A megfigyelő-, elemző-, következtető-képesség fejlesztése.</p> <p>Az összehasonlító, megkülönböztető képesség fejlesztése.</p> <p>Az érzelmi, empátikus képességek fejlesztése.</p> <p>Az összefüggések felismerésének képessége. A mozgásos képesség fejlesztése. A mérési képesség fejlesztése.</p>	<p>megfigyelése. Jellegzetes fák, cserjék, erdei virágok. Rovarok, madarak, emlősök.</p> <p>A mező élővilága. A szántóföld, a rét és a legelő közös neve: mező. A mezőn élő néhány jellemző növény- és állatfaj megismerése.</p> <p>A természet ritmusai. Ismerkedés a természet könnyen megfigyelhető ciklusaival: évszakok, időjárási jelenségek. Mozgások az élővilágban, állandóság és változás.</p>	<p>spontán megfigyelése halkan, a kitaposott ösvényen. Vajon milyen állattal találkozunk? Letelepedés az erdei tisztáson. Élményrajz készítése. A tapasztalatok kiegészítése a tankönyv információival, filmekkel, a könyvtárban szerzett ismeretterjesztő olvasmányokkal. Az információk feldolgozása csoportmunkában.</p> <p>Móra Ferenc: <i>Sétálni megy Panka</i> c. verse. Kirándulás a tavaszi mezőre. Spontán és irányított tapasztalatszerzés. Megfigyelések. A szántóföldet az ember műveli, a legelőn az állatok legelnek, a rétet lekaszálják a háziállatok téli etetésére.</p> <p>Játékok a réten, hempergőzés a fűben, a tavaszi virágok színe, illata. Letelepedés egy vakondtúrás körül, vakondmese meghallgatása. A szorgalmas méhek, hangyák és gyönyörű pillangók megfigyelése. Közös éneklés a pillangókról. Egy kedves élőlény lerajzolása. A tapasztalatok kiegészítése a tankönyv, a természetfilm és az ismeretterjesztő könyvek információival – feldolgozás csoportmunkában.</p> <p>A megfigyelések, az eredmények rögzítése. Az idő érzékelése, becslése, mérése.</p>	<p>Fel tudja sorolni néhány megismert élőlény jellemző tulajdonságait.</p> <p>Röviden jellemezzen két-három megismert élőlényt.</p>
--	--	---	---

		A mozgásban megnyilvánuló állandóság és változás tanulmányozása egyszerű példák segítségével. Mimetikus játék a hely- és helyzetváltató mozgásra az élővilágban.	
--	--	--	--

4. TESTÜNK, ÉLETMŰKÖDÉSEINK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
<p>A ténymegállapító, mozgásos, ítéletalkotási, megkülönböztető, önértékelő képesség fejlesztése.</p> <p>Az értelmi, szociális, interperszonális képesség fejlesztése.</p>	<p>Életműködéseink főbb jellemzői (mozgás, táplálkozás, légzés, növekedés, fejlődés). A természet ritmusai. Egészséges életrend, napirend, testmozgás, táplálkozás. Melyik érzékszervünkkel érzékeljük? Az érzékszervek védelme.</p> <p>Aki más, mint én.</p> <p>Napi étrend készítése önállóan, írásban. Ilyen vagyok.</p> <p>Táplálkozz egészségesen!</p>	<p>Az élőlények jellemző tulajdonságainak megjelenítése dramatikus játékokkal. Megfigyelések saját testen, társakon, családtagokon. Szóbeli beszámolók a tapasztalatokról.</p> <p>Szemléltetés folyamatábrákkal, fotókkal. Életkori sajátosságoknak megfelelő napirend készítése, a napirendek véleményezése társak által. Véleménycsere. Játékok. Bizonyos érzékszervek kiiktatásával különböző anyagok, tárgyak felismerése. A szemüveget vagy hallókészüléket viselő társak iránt való figyelmisség.</p> <p>Önértékelés. Megvitatás társakkal, pedagógusi segítséggel.</p> <p>Az ismert táplálékcsoportok fogyasztásának helyes aránya. Önkritika. Milyen táplálékból fogyasztasz sokat vagy keveset? Látogatás egy orvosi rendelőben vagy</p>	<p>Igyekszik betartani az általa készített napirendet.</p> <p>Óvja saját és társai testi épségét.</p> <p>Elfogadja és tolerálja a másságot, önként segítséget nyújt a társainak.</p> <p>Fel tudja sorolni a tanult táplálékcsoportokat néhány példával.</p> <p>Tudja és belátja, hogy az egészségmegőrzés egyik feltétele a rendszeres orvosi ellenőrzés.</p>

	<p>Óvjuk egészségünket! A helyes fogápolás.</p>	<p>dramatikus játék. Viselkedéskultúra. A védőoltások szerepe, a lázmérés gyakorlása, a lázcsillapítás módja. A helyes fogmosás bemutatása.</p>	
--	---	---	--

3. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 37 – heti óraszám: 1

Témakörök	A témakörök feldolgozására javasolt óraszám
1. Tájékozódási alapismeretek	11
2. Az élettelen természet alapismeretei	5
3. Az élő természet alapismeretei	11
4. Testünk, életműködéseink	7
5. Összefoglalás, ismétlés	3

1. TÁJÉKOZÓDÁSI ALAPISMERETEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
<p>A térbeli tájékozódási képesség fejlesztése.</p> <p>Az elemző-, értelmező-, analízáló-, szintetizáló-, összehasonlító, feladatmegoldó képesség fejlesztése.</p>	<p>Az iránytű. A négy világtáj és a mellékvilágtájak.</p> <p>A felszínformák. Hegyek, dombok, síkságok.</p>	<p>Ismerkedés az iránytűvel. Olvasmány az iránytű történetéről. Játékos vizsgálódások mágnesekkel. Mít vonz a mágnes? Következtetések megfogalmazása. Ismerkedés a mágnessel működő eszközökkel a környezetünkben (zárok, sakktábla, hangszóró). Az iránytű működésének bemutatása. Tájékozódási gyakorlatok az iskola környékén iránytű segítségével. Csoportmunka. Egyszerű alaprajzok, útvonalrajzok készítése jól ismert terepről, csoportosan tervezett saját térképjelekkel.</p> <p>Előzetes megfigyelések, tapasztalatok, képek, filmek alapján a felszínformák kialakítása homokasztalon, homokozó-</p>	<p>A világtájak megnevezése iránytű, árnyék, növényzet segítségével.</p> <p>A felszínformák felismerése a környezetben, képen, filmen. A lakóhely és környékének felszínformái.</p>

<p>A kooperációs, döntési, kommunikációs képesség fejlesztése,</p> <p>A szociális képességek fejlesztése.</p>	<p>A felszíni vizek. Álló- és folyóvizek.</p> <p>Tájékozódás a lakóhely környékén.</p> <p>A lakóhely és környékének természetföldrajzi jellemzői. Fekvése, felszíne időjárása, növények, állatok.</p> <p>A lakóhely kulturális élete, hagyományai.</p>	<p>ban.</p> <p>A felszínformák nevét és színét jelző táblácskák kitűzése a megfelelő helyre. A felszínformák színei és a világtájak a tanulmányozása Magyarország domborzati térképén.</p> <p>Tanulmányi séta előzetes megfigyelési szempontok alapján. Jegyzetelés, rajzolás, fotózás. Csoportmunka. Az információk feldolgozása csoportokban, beszámolók.</p> <p>Feldolgozás csoportmunkában, előzetes gyűjtőmunka alapján.</p>	<p>A lakóhelyre látogató vendégek helyes útbaigazítása, tájékoztatása.</p>
---	--	---	--

2. AZ ÉLETTELEN TERMÉSZET ALAPISMERETEI

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
<p>Összefüggések felismerése, a manipulációs, gondolkodási, ténymegállapító képesség fejlesztése.</p> <p>A megfigyelőképesség fejlesztése.</p>	<p>Halmazállapotok. A szilárd anyagok (a porok nem kemény, de szilárd anyagok). A folyadékok (víz, olaj, gélek). A légnemű anyagok (oldódás, olvadás, égés).</p> <p>A víz tulajdonságainak vizsgálata (alaktartás, átlátszóság, összennyomhatóság).</p> <p>Az időjárás.</p> <p>A víz előfordulási formái a természetben. Időjárási hatások.</p>	<p>Az anyagok érzékszervekkel tapasztalható tulajdonságai. Csoportos és tanítói kísérletek az oldódás, olvadás, forrás, párolgás, lecsapódás bemutatására. Az anyagok nem tűnnek el.</p> <p>A levegő páratartalmának és a gőz erejének bizonyítása kísérletekkel. A kísérletek szükséges eszközeinek, módjának, folyamatának, eredményének megfogalmazása segítségével.</p> <p>Az időjárás megfigyelése több napon át. Lejegyzés jelek segítségével. A hőmérő önálló használata, leolvasása.</p>	<p>A különféle halmazállapotú anyagok főbb jellemzőinek ismerete.</p> <p>A tapasztalatok, megfigyelések, mérések rögzítése előzetes megbeszélés alapján.</p> <p>A hőmérő helyes leolvasása.</p> <p>A tanult mértékegységek helyes használata.</p> <p>A vízszennyezés káros hatásának ismerete, következményei.</p>

<p>Az elemző-, értelmező-, következtető-, mozgásos képesség fejlesztése.</p>	<p>A vizek védelme.</p> <p>Az égés. Éghető és éghetetlen anyagok A tűz haszna és káros hatásai. A tűzoltás módjai. A tüzesetek megelőzése.</p>	<p>Előzetes kutatómunka a csapadékfajtákról.</p> <p>A különböző tisztaságú vízminták vizsgálata érzékszervekkel és egyszerű eszközökkel</p> <p>Tanítói kísérlet bemutatása. A tűzoltás módjainak bemutatása tanítói kísérlettel (homok, hab, víz).</p> <p>Gyakorlatok. A tanterem és az épület elhagyása az iskola tűzriadóterve szerint.</p> <p>Beszélgetés a tűzoltók munkájáról, hívószámuk.</p>	<p>Az égés feltételeinek felsorolása.</p> <p>A tűz veszélyének és hasznának ismerete</p>
--	--	---	--

3. AZ ÉLŐ TERMÉSZET ALAPISMERETEI

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
<p>A vizuális és auditív képesség fejlesztése.</p> <p>Az összehasonlító, megkülönböztető-, problémafelismerő és -megoldó képesség fejlesztése.</p> <p>A térbeli tájékozódás, az emlékezeti, kooperációs, innovatív képesség fejlesztése.</p>	<p>A vizek, vízpartok élővilága. A vizek, vízpartok néhány jellegzetes növény- és állatfajának megismerése.</p> <p>Az ember felelőssége a környezetért.</p>	<p>Élőlények, anyagok és egyszerű természeti jelenségek megfigyelése.</p> <p>Célzatos és spontán megfigyelések egyre sokoldalúbb információs, kommunikációs technikák segítségével.</p> <p>Tapasztalatok kifejezése szóban, rajzban, írásban.</p> <p>Tanulmányi séta. Spontán és célzott megfigyelések.</p> <p>A megfigyelések rövid lejegyzetelése. Összehasonlítás az eddig megismert élőhelyekkel.</p> <p>A környezet tisztaságának, szennyezettségének megfigyelése.</p> <p>Letelepedés a vízparton. A táj „hangjai”. Rövid neszvers alkotása csoportonként, a társak verseinek meghallgatása.</p> <p>A növények testfelépítésének tanulmányozása – összefüggése a környezettel. Növényi részek lerajzolás.</p>	<p>Tapasztalatok lejegyzése rajzban, írásban</p> <p>A tapasztaltak és a tanultak kifejezése szóban, írásban, rajzban.</p> <p>Az élőlények egyszerű csoportosítása.</p> <p>A természet cselekvő szeretete.</p> <p>A helyes viselkedési kultúra a ter-</p>

<p>Az összehasonlító, elemző-, szintetizáló-, következtetőképesség fejlesztése.</p>	<p>A kert, a park, az erdő, a mező és a vizek-vízpartok jellemző élőlényei, életfeltételei.</p>	<p>lása, fotózás. Állatok megfigyelése csendben, kitartóan – táveső használata. Vízmintha vétele, érzékszervi vizsgálata. Határozókönyvek, lexikonok használata, keresés az interneten, versek, mesék, dalok a vizek, vízpartok élőlényeiről. Lehetőség szerint hajózás. A látott környezet öröm- és bánattérképének elkészítése.</p> <p>Tisztaság, szépség, különféle hulladékok feltérképezése. Mit tehetünk? Kreatív ötletek a környezet szépségének megóvására, megőrzésére. Megbeszélés. A segítség megszervezése felnőttek közreműködésével. Az eddig megismert élőhelyek összehasonlítása.</p>	<p>mészetben. Együttműködés a társakkal.</p> <p>Néhány megismert élőlény jellemző tulajdonságainak megfogalmazása röviden szóban, felsorolásuk írásban.</p> <p>Részvétel környezetvédelmi tevékenységekben</p> <p>Az életfeltételek pontos ismerete.</p>
---	---	---	---

4. TESTÜNK, ÉLETMŰKÖDÉSEINK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
-------------------	----------	--	--------------------------------

<p>A mentális, értelmi, szociális, interperszonális képesség fejlesztése.</p>	<p>Az egészséges életmód.</p>	<p>A helyes időbeosztáson, a rendszeres testmozgáson és tisztálkodáson kívül a társas kapcsolatok fontossága. Beszélgetés irányított kérdésekkel, vélemények meghallgatása.</p>	<p>A tanuló tisztában van főbb testméreteivel, és ezt rendszeres időközönként ellenőrzi.</p>
<p>A döntési képesség fejlesztése.</p>	<p>A táplálkozás. A fontosabb élelmiszercsoportok.</p> <p>A táplálkozási ártalmak.</p>	<p>Élelmiszerek csoportosítása az előző évfolyamokon szerzett ismeretek segítségével Irányított beszélgetés a tapasztalatok alapján A gyomorrontás, hányás, hasmenés okai. Étvágytalanság vagy túlzott evés. A helyes orrfújás gyakorlása. Irányított beszélgetés. Milyen érzés, ha megjövünk egy kirándulásról, vagy játszottunk a szabadban? Miért szükséges</p>	<p>Ismeri a helyes táplálkozási szokásokat, a táplálékcsoportokat.</p> <p>Össze tudja állítani napi egészséges étrendjét.</p>
<p>Az empátikus képesség fejlesztése.</p>	<p>A légzés. A tiszta levegő hatása az egészségünkre.</p> <p>A levegő útja testünkben.</p>	<p>a csecsemőket rendszeresen levegőre vinni? A dohányzás káros hatásai. A levegőt szennyező különböző anyagok.</p>	<p>Tud lázat mérni, ismeri a lázcsillapítás módszereit.</p>
<p>Az önfogadás, önértékelés képességének fejlesztése.</p>	<p>A betegségek. Viselkedéskultúra a környezetünkben előforduló fertőző betegségek esetén.</p> <p>Hogyan előzhetjük meg a betegségeket? Találkozás önmagaddal.</p>	<p>Irányított beszélgetés. A betegségek lehetnek testi és lelki eredetűek. Saját és családi tapasztalatok elmondása az előfordult betegségek okáról. Hogyan segítettem beteg családtagjaimat?</p> <p>Előzetes kutatás, tapasztalatok alapján: Az orvos és a természetgyógyász munkája. A kuruzslás veszélyei.</p> <p>Az önismeret további fejlesztése. Kitalálós játék: társak jellemzése név nélkül. Kiről van szó? Önkritika. A társak, felnőttek véleményének meghallgatása. Irodalmi példák, szemelvények felolvasása tudósok</p>	<p>Megfelelő magatartást tanúsít a beteg emberekkel szemben.</p> <p>Törekszik a folyamatos önismeretre, önértékelésre. Elfogadja önmagát, a kritikát, tudja, hogy mely tulajdon</p>

<p>A szociális, interperszonális képesség fejlesztése.</p>	<p>Madarat tolláról, embert barátjáról.(értelmezés, példa keresése)</p>	<p>feltalálók életéről</p> <p>Beszélgetés.</p> <p>„A barátod vize édesebb az ellenség mézénél.”</p> <p>A barátságban nélkülözhetetlen az egymás iránti tisztelet, a türelem, őszinteség, alkalmazkodás, segítőkészség. A barátság mint érték.</p> <p>Értelmezés példákkal.</p> <p>Játék: ki ő? Tulajdonságok felsorolása alapján a barát nevének megfejtése.</p>	<p>ságain kell változtatnia.</p>
--	---	--	----------------------------------

4. ÉVFOLYAM

Éves óraszám: 72 – heti óraszám: 2

Témakörök	A témakörök feldolgozására javasolt óraszám
1. Tájékoztató alapismeretek	15 óra
2. Az élettelen természet alapismeretei	15 óra
3. Az élő természet alapismeretei	22 óra
4. Testünk, életműködéseink	12 óra
5. Összefoglalás, ismétlés	8 óra

1. TÁJÉKOZÓDÁSI ALAPISMERETEK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
<p>Az elemző-, értelmező-, problémamegoldó képesség fejlesztése.</p> <p>Az információs, kommunikációs képességek fejlesztése.</p>	<p>A térkép titkai. A mi hazánk: Magyarország (felszínformák, vizek, települések).</p> <p>A mi hazánk: Magyarország. Képzelt utazás Magyarország tájain.</p> <p>Hazánk fővárosa: Budapest.</p>	<p>Tájékoztató Magyarország domborzati és közigazgatási térképén. A titkok, azaz a térképjelek megismerése. Játékos gyakorlatok a térképpel frontálisan és párosan. Beszélgetés, vita. Hazánk jelképeinek ismerete és tisztelete, más népek jelképeinek tisztelete. Zászló, címer, Himnusz, Szózat. Útvonal- és kirándulásterv készítése útikönyvek alapján, az internet felhasználásával. Menetrendek tanulmányozása. Internethasználat a tanórán. Képes olvasmányok ismertetése hazánk tájairól és a nemzeti parkokról. Koncentráció az anyanyelvvél. Előzetes felkészülés alapján csoportmunka.</p>	<p>Jelképeink pontos ismerete. A magyar nép és más nálunk élő népcsoportok tisztelete. Más népek tisztelete.</p> <p>Hazánk tájainak, néhány nevezetességének elemi ismerete.</p> <p>Budapest néhány nevezetességének felismerése képekről.</p>

		Budapest történelme, fekvése, közlekedése, művelődési intézményei, nevezetes épületei, szobrai.	
--	--	---	--

2. AZ ÉLETTELEN TERMÉSZET ALAPISMERETEI

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
<p>Az innovatív, mentális képességek fejlesztése.</p> <p>A megfigyelő-, elemző-, következtető-, ténymegállapító képesség fejlesztése. Az összefüggések felismerésének képessége.</p>	<p>Élőhelyünk a Föld. Az időjárás elemei. Az időjárás hatása életünkre. Óvjuk, védelmezzük Földünket!</p> <p>A hulladék nemcsak szemét, hasznos is lehet.</p> <p>A Föld és az univerzum. A Föld mozgásai és az évszakok közötti összefüggés.</p> <p>Az energia. Az energiafajták, energiahordozók, energiaforrások. A megújuló és nem megújuló energiaforrások.</p> <p>Az energia terjedése.</p>	<p>A heti időjárás megfigyelése, lejegyzése. Egy napi időjárás-jelentés elmondása szóban. Tájékozódás az időjárás hatásairól életünkben. Előzetes felkészülés a talaj, a vizek a levegő, az erdők, az állatok, az emberiség védelmével kapcsolatosan. Előzetes gyűjtőmunka. Beszélgetés az újrahasznosítható anyagokról. Beszélgetés az égítetekkel kapcsolatos régi és saját elképzelésekről. Elemi ismeretek gyűjtése égítetekről. Egy budapesti kirándulás alkalmával a Planetárium meglátogatása.</p> <p>Mitől van energiánk? Beszélgetés, vita.</p> <p>Beszélgetés az energia szerepének felismeréséről a mindennapi életünkben.</p> <p>Egyszerű játékok, kísérletek a hang, a fény, és a hő terjedésével kapcsolatban.</p>	<p>A környezetszennyezés egészségkárosító hatásának ismerete, a folyamatok megelőzése.</p> <p>A kísérletek folyamatának és eredményének elmondása.</p>

3. AZ ÉLŐ TERMÉSZET ALAPISMERETEI

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenységformák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
<p>A szociális, interperszonális képesség fejlesztése.</p> <p>Az emlékezeti, leíró-, ténymegállapító, összehasonlító, megkülönböztető, érzelmi, akarati képesség fejlesztése.</p> <p>A szociális, problémafelismerő képesség fejlesztése.</p>	<p>Az információforrások.</p> <p>A tanulók környezetében megfigyelhető növények főbb jellemzői, kapcsolatuk a környezetükkel. Akácfa, vadgesztenye, hárs, petúnia, muskátli, tulipán.</p> <p>A gyomnövények. A gyógynövények, mérgező szobanövények.</p>	<p>A megismerés módszereinek alapozása, folyamatos bővítése. Közvetlen információforrások – a személyesen gyűjtött anyagok: utazás, látogatás, filmezés, rajzolás, az emberek megkérdezése (interjú, kérdőív, személyes beszámoló). Közvetett információforrások – a mások által gyűjtött és feldolgozott adatok: könyvek, újságok, filmek, folyóiratok, tv-műsorok, internet.</p> <p>A tanulmányi sétán szerzett tapasztalatok és a különböző információk alapján a környezetben előforduló növények jellemzése megadott szempontok szerint: élőhelye, részei, életfeltételei, gondozása, szaporodása, szépsége, jelentősége életünkben. Csoportmunka, beszámolók.</p> <p>Néhány gyomnövény felismerése képek, határozókönyvek alapján. Problémafelvetés: Mitől olyan szívósak, életképesek? Együtt keressük a választ. Néhány gyógynövény felismerése képekről. Gyógyteák főzése, kóstolása. A dobozon lévő utasítások felolvasása, pontos betartása.</p>	<p>Az információk helyes kiválasztása, biztos könyvtárhasználat, a látottak-tapasztaltak lényegre törő megfogalmazása szóban és írásban.</p> <p>Rövid szóbeli vagy írásbeli beszámoló az adott növényekről, szempontok alapján.</p> <p>Egy fás szárú és egy lágy szárú növény részeinek felismerése, megnevezése. A növények jellemző tulajdonságai, környezeti feltételeik felsorolása. Elemi növénygondozási munkák ismerete.</p>

<p>A lényegkiemelő, emlékezeti, szelekciós, érzelmi, akarati, leíróképesség fejlesztése.</p>	<p>A kisebb gyerekek és testvérek óvása.</p> <p>A tanulók környezetében megfigyelhető állatok főbb jellemzői (élőhelyük, testfelépítésük, életmódjuk, táplálkozásuk, szaporodásuk, tulajdonságaik, jelentőségük az életünkben). Éti csiga, katicabogár, feketeterítő, veréb, kutya, macska, ló.</p>	<p>Néhány szobanövény felismerése, megnevezése. Néhányuk szájba kerülve mérgező.</p> <p>Tanulmányi séta egy lovardába vagy falusi istállóba.</p> <p>A lovak tulajdonságai, gondozásuk megfigyelése. Lovaglás lehetőség szerint.</p> <p>A sport- és gyógylovaglás jelentősége.</p> <p>A felsorolt állatok megfigyelése megadott szempontok alapján. Önálló beszámoló röviden szóban és írásban.</p> <p>Gyűjtőmunka: az állatok megjelenése a művészetekben. Festmények, fotók, filmek versek, mesék, történetek, dalok.</p>	<p>Egy puhatestű, egy rovar, egy emlős, egy madár testrészeinek felismerése, jellemző tulajdonságaik megfogalmazása, életfeltételeik ismerete.</p> <p>Felelősségtudat, pozitív viszony az állatokkal kapcsolatosan.</p>
--	---	--	---

4. TESTÜNK, ÉLETMŰKÖDÉSEINK

Fejlesztési célok	Tananyag	Ajánlott tevékenység-formák Módszertani javaslatok	A fejlesztés várható eredménye
<p>Az intellektuális, mentális képességek fejlesztése.</p>	<p>Az ember életkori szakaszai.</p> <p>Helyes és helytelen szokásaink.</p> <p>A szenvedélybetegségek. Alkoholizmus, dohányzás, drogok.</p> <p>Az ásványi anyagok, növényi</p>	<p>Előzetes feladat: családi fotók összegyűjtése. Saját fotók.</p> <p>Rendezés fejlődési sorrendbe. Az életkori szakaszok megnevezése segítséggel, jellemzőik.</p> <p>Példák a környezetből, saját példák (pl.: ujjszopás, körömrágás).</p> <p>Beszélgetés: A leszokás akarat és önfegyelem kérdése.</p> <p>Előzetes felkészülés a környezetben tapasztaltak és az információforrások felhasználásával.</p> <p>A betegségek következményei.</p> <p>Csoportmunka. Különböző élelmiszerek, Tej, üdítőitalok dobozának, tasakjának</p>	<p>Az ember életkori szakaszainak ismerete, jellemzése.</p> <p>Ismeri az élvezeti szerek fogyasztásának veszélyeit</p> <p>Törekvés a tudatos táplálkozási és vásárlási</p>

<p>A manipulációs, ténymegállapító, gondolkodási, tanulási képesség fejlesztése.</p> <p>A tolerancia és empatikus képesség fejlesztése.</p> <p>Az érzelmi, akarati képesség fejlesztése.</p>	<p>rostok, vitaminok szerepe a táplálkozásunkban, életünkben.</p> <p>A rostok szerepe emésztésünkben.</p> <p>Kapcsolatom a társaimmal.</p> <p>A szeretet.</p>	<p>vizsgálata. Mit tartalmaznak a feliratok? Ismerjünk meg néhány anyagot! Beszélgetés és felolvasás előzetes kutatás alapján:</p> <p>2-3 fontosabb ásványi anyag és vitamin megnevezése, szerepe az életünkben. Szent-Györgyi Albert munkássága. A kapcsolatainkat pozitívan befolyásoló jó tulajdonságok értelmezése példák segítségével: tapintat, figyelem, megbízhatóság, titoktartás, kedvesség, bátorság, humor.</p> <p>A szeretet jóakarásban, gyengédségben, önzetlenségben, ragaszkodásban megnyilvánuló érzelem. Beszélgetés: A fenti kifejezések értelmezése. Családi és irodalmi példák felelevenítése.</p> <p>Milyen cselekedetekkel bizonyítjuk az életben?</p> <p>A szeretet legmagasabb foka az önfeláldozó szeretet (Móra Ferenc: <i>A szánkó</i> c. elbeszélése a legszebb példája).</p>	<p>szokások kialakítására.</p> <p>Tolerancia, empátia mások iránt.</p>
--	---	---	--

AJÁNLOTT SZEMPONTOK A TANULÓI TELJESÍTMÉNYEK ÉRTÉKELÉSÉHEZ

Az értékelés felelőssége

Az értékelés funkciója, hogy segítse a pedagógiai munkát és a tanulást. Egyrészt visszajelzés a gyerekeknek, a szülőnek, a tanárnak, másrészt befolyásolja a további tanulási folyamatot.

Az értékelés feladata az ellenőrzés, minősítés, önkorrekciónak, az önfejlesztés folyamatainak tudatos irányítása.

A **diagnosztikus** (felmérő) értékelés célja, hogy a pedagógus ennek eredménye alapján alakítsa ki tanítási stratégiáját. A diagnosztikus felmérés segíti a legjobban a minőségfejlesztést, a minőségteremtést, mert lehetővé teszi, hogy kritériumok, viszonyítási alapok birtokába jussunk. Pl. már az első osztályba érkező gyerekek számára hasznos lehet egy év eleji attitűdfelmérés. A pedagógus kérdéseket tehet fel, szituációkat mesélhet a környezeti problémákkal kapcsolatosan. Meghallgatja a gyerekek sokféle véleményét és megoldási javaslataikat. Így időben és könnyebben képet alkothat a gyerekek környezethez való viszonyáról.

A **szummatív** értékelés a tanulási folyamat végén segít az ellenőrzésben. Megmutatja, hogy a gyerekek elérték-e a továbbhaladáshoz szükséges tudásszintet, megmutatja, hol van szükség korrekcióra, differenciálásra.

Formatív (fejlesztő) értékelésre gondolva megállapíthatjuk, hogy a szóbeli teljesítmény és viselkedés-értékelés a pedagógiai folyamatban valósul meg. Mind a szóbeli, mind az írásbeli értékelés megjelenhet egy –egy kiemelkedő eseményhez kapcsolva is, elősegíti a gyerekek fejlődését, és meghatározza fejlődésük útját. Nem igazíthatjuk az egyes tanulók teljesítményét az osztály szintjéhez.

A pedagógusnak kulcsszerepe van a gyerekek eredményességéért folyó küzdelemben. Használjuk ki az értékelésben rejlő fejlesztési lehetőségeket.

Az értékelés akkor éri el a célját, ha hozzájárul a gyerekek énképének fejlődéséhez, önismereti, önkorrekciós mechanizmusaik beindításához.

A pozitív értékelés oldja a gyerekek szorongását, elégedetté és nyitottá teszi őket. Pedagógiai nyereség, ha az energiáikat a tanulás felé fordítják. Folyamatosan értékelhető a gyerekek kutató- és gyűjtőmunkája, részvételük a csoportmunkában (együttműködés, segítőkészség), értékelhetők a szóbeli beszámolók, a rajzos feladatok, a környezettudatos magatartás megnyilvánulásai (iskolában, otthon, utcán, parkban, természetben), a rendszeres növény- és állatgondozás az iskolában, otthon, a tanórai munka, a részvétel a különféle környezetvédelmi akciókban, versenyeken, a segítségnyújtás az idős embereknek és a kisebb gyerekeknek, a rendszeres feladatvállalás a családi munkamegosztásban, a parkok és más közterületek gondozása.

Az értékelésnél fontos a tanító önértékelése is:

- Megtettem-e mindent?
- Jól mértem-e fel a tanuló előzetes tudását?
- Milyen körülményeket teremtettem a tanítás-tanulás folyamatában, az értékelési helyzetben?
- Gondoltam-e a gyermek önértékelésére?